

Vestur-Evrópa

Bls. 38–53

Í kaflanum er fjallað um:

- Landshætti og náttúrufar.
- Söguágrip og menningu.
- Atvinnuhætti og náttúruauðlindir.
- Stjórnarfar.
- Samgöngur.
- Lýðfræði.
- Samvinnu og sérstöðu.

Markmið

Nemandi

- þekki á Evrópukorti nöfn og legu landa
- þekki helstu örnefni; stærstu borgir, ár, vötn, eyjar, skaga, höf og fjallgarða
- átti sig á landslagi og náttúruferjum og hvernig það hefur mótast
- geri sér grein fyrir samskiptum og samvinnu á milli ríkja
- þekki ólík menningarsvæði
- þekki til helstu náttúruauðlinda og orkugjafa
- þekki til helstu atvinnuvega og búsetumynsturs
- átti sig á samgöngum í Vestur-Evrópu
- geti útskýrt af hverju fólk ferðast og flytur á milli landa
- geti aflað sér upplýsinga um einstök lönd og landsvæði eftir mismunandi leiðum, í t.d. bókum, dagblöðum, á Netinu, úr tölfraeðigögnum, kortum eða með viðtölum

Heimsstyrjaldirnar

Bls. 54–61

Í kaflanum er fjallað um:

- Fyrri heimsstyrjöldina.
- Seinni heimsstyrjöldina.
- Aðdraganda og endalok styrjaldanna.
- Áhrif styrjaldanna á landamæri og þjóðir Evrópu.
- Stríðsárin á Íslandi.

Markmið

Nemandi

- átti sig á áhrifum heimsstyrjaldanna á lönd og þjóðir
- geri sér grein fyrir hvernig landamæri geta færst til
- átti sig á samskiptum milli ríkja á stríðstímum
- átti sig á framvindu heimsstyrjaldanna og áhrifum þeirra á einstök svæði í Evrópu
- átti sig á hvaða hlutverki Versalasalningarnir, kreppan mikla og Adolf Hitler gengdu í stríðsbröltinu

Ítarefni:

Heimsstyrjaldirnar

Það krefst ákveðinna einfaldana að sýna með augnabliksmynd (korti) stöðu sem sjaldnast var óbreytt allt stríðið. Breytingar á landamærum og yfirráðasvæðum voru miklar og tilfærslur stríðandi fylkinga til og frá sömuleiðis. Þó er reynt að sýna sem gleggsta mynd af Evrópu á ákveðnu tímabili. Margar lausnir eru hugsanlegar og engin ein fullkomin. Aðalkrafan er að kortið sé sjálfu sér samkvæmt.

Fyrri heimsstyrjöldin

Það getur orkað tvímælis hvaða litur ákveðnum landsvæðum hefur verið gefinn, eftir því við hvaða ár styrjaldanna er miðað og eru kennarar því beðnir að sjá í gegnum fingur sér að því leyti. Í því ljósi má t.d. deila um hlutskipti Albaníu í fyrri heimsstyrjöldinni, þ.e. hvort landið hafi verið hlutlaust eða ekki. En Albanía var hertekin strax á fyrstu mánuðum stríðsins og var hernumið land allt til stríðsloka. Málið er að því leyti flókið að það voru tvö til þrjú ríki sem hertóku mismunandi landshluta, en Austurríki kom fyrst og tók mest. Albanía reyndi ekkert að verjast og tók ekki sem ríki neinn þátt í stríðinu, hvorki hernaðarlega né diplómáttiskt, sem er skiljanlegt þegar litið er til þess að í landinu var engin raunveruleg stjórn á þessum tíma.

Seinni heimsstyrjöldin

Með kortinu af seinni heimsstyrjöldinni á bls. 58 má segja að reynt sé að endurspegla Evrópu eins og hún leit út á árunum 1939–1941. Ef það hjálpar að hafa með örstuttar útskýringar gætu þær verið eitthvað á þessa leið.

Ítalir höfðu hertekið Albaníu 1939, áður en styrjöldin sjálf hófst, og þess vegna er hún ekki merkt eins og Holland eða Noregur heldur eins og Ítalía sjálf. Austurríki er á sama hátt alls ekki sýnt af því að það var innlimað í Þýskaland fyrir stríð. Tékkóslóvakía er sýnd sem tvö lönd af því að henni var skipt í mars 1939. Vesturhlutinn (Bæheimur og Mæri eins og hann hét) er sýndur með lit Þýskalands af því að hann var hertekinn af Þjóðverjum fyrir stríð (ólíkt t.d. Póllandi sem Þýskaland hertók hálfu ári seinna).

Sovétríkin eru sýnd á svolítið flókinn hátt. Blái liturinn sýnir yfirráðasvæði þeirra 1941 (þegar Þýskaland réðst á þau), hvítu línurnar eru landamærin í upphafi stríðs 1939. Þannig er hægt að sjá hvernig þau höfðu í millitíðinni innlimað Eistland, Lettland og Litháen og hluta af Finnlandi, Póllandi og Rúmeníu. Brotna línan fyrir austurvígstöðvarnar sýnir í grófum dráttum stöðuna eins og hún var haustið 1941 og fram á vetur 1942.

Genfarsamningarnir

Stórásir sprengjuflugvéla beggja fylkinga á óbreytta borgara var einkenni seinni heimsstyrjaldar. Ekki höfðu jafn margir óbreyttir borgarar áður fallið í stríði eins og þarna varð. Þetta var upphafið að neikvæðri þróun því hlutfall óbreyttra borgara af föllnum í stríði hefur haldið áfram að hækka allt frá þessum tíma til dagsins í dag.

Eftir síðari heimsstyrjöldina beitti Alþjóða Rauði krossinn sér fyrir því að gerður yrði samningur til verndar almennum borgurum á stríðstímum. Árið 1949 voru samþykktir svokallaðir Genfarsamningar sem í raun eru fjórir alþjóðlegir mannúðarsamningar sem taka til

Ítarefni:

verndar fólks á stríðstímum. Genfarsamningarnir ná til særðra og sjúkra hermanna, stríðs-fanga, óbreyttra borgara og starfsmanna hjálparsamtaka. Markmið samninganna er að vernda þá sem ekki taka beinan þátt í stríðsátökum.

Stríðsárin á Íslandi

Ísland tengdist stríðinu sem hertekið land og sætti velviljuðu hernámi Breta. Síðar var hernáminu breytt í umsamda hvernd með samningi við Bandaríkin sem Bretland stóð raunverulega að líka.

Hugmynd að aukaverkefni

Samvinnunám/hópvinna þar sem nemendur kynna sér reynslu eldri borgara, t.d. fæddra fyrir 1930–1935, af seinni heimstyrjöldinni með því að taka viðtöl við þá. Nemendur semja spurningar sjálfir til að taka með í viðtalið og kynna niðurstöður síðan í kennslustund. Einnig er hægt að kanna hvort einhverjar stríðsminjar finnast í heimabyggð eins og t.d. braggar eða leifar af þeim.

Austur-Evrópa

Bls. 62–73

Í kaflanum er fjallað um:

- Landshætti og náttúrufar.
- Söguágrip og menningu.
- Atvinnuhætti og náttúruauðlindir.
- Stjórnarfar.
- Samgöngur.
- Lýðfræði.
- Samvinnu og sérstöðu.

Markmið

Nemandi

- þekki á Evrópukorti nöfn og legu landa
- þekki helstu örnefni; stærstu borgir, ár, vötn, eyjar, skaga, höf og fjallgarða
- átti sig á landslagi og náttúrufari og hvernig það hefur mótast
- geri sér grein fyrir samskiptum og samvinnu á milli ríkja
- þekki ólík menningarsvæði
- þekki til helstu náttúruauðlinda og orkugjafa
- þekki til helstu atvinnuvega og búsetumynsturs
- átti sig á samgöngum í Austur-Evrópu
- geti útskýrt af hverju fólk ferðast og flytur á milli landa
- geti aflað sér upplýsinga um einstök lönd og landsvæði eftir mismunandi leiðum, í t.d. bókum, dagblöðum, á Netinu, úr tölfræðigögnum, kortum eða með viðtölum